

Lietuvos tautinis
olimpinis komitetas

Lietuvos olimpinė
akademija

Lietuvos sporto
universitetas

Nacionalinė mokslinė konferencija

LIETUVOS OLIMPINIO SAJŪDŽIO 90-METIS

Programa ir pranešimų tezės

**2014 m. gegužės 27 d.
Kaunas**

Lietuvos tautinis olimpinis komitetas
Lietuvos olimpinė akademija
Lietuvos sporto universitetas

Nacionalinė mokslinė konferencija

LIETUVOS OLIMPINIO SAJŪDŽIO 90-metis

Programa ir pranešimų tezės

2014 m. gegužės 27 d.
Kaunas

RENGĖJAI

Lietuvos tautinis olimpinis komitetas
Lietuvos olimpinė akademija
Lietuvos sporto universitetas

MOKSLINIS KOMITETAS

Pirmininkas

doc. dr. Artūras POVILIŪNAS

Nariai

prof. habil. dr. Povilas KAROBLIS
prof. habil. dr. Albertas SKURVYDAS
doc. dr. Česlovas GARBALIAUSKAS
prof. habil. dr. Algirdas RASLANAS
prof. dr. Arvydas STASIULIS

ORGANIZACINIS KOMITETAS

Pirmininkas

prof. dr. Aleksas STANISLOVAITIS

Nariai

Algimantas GUDIŠKIS
Goda MANKUTĖ
Audra ČEKANAUSKIENĖ
Daiva MAJAUSKIENĖ

© Lietuvos sporto universitetas, 2014

ISBN 978-609-8040-87-6

LIETUVOS OLIMPINIO SAJŪDŽIO 90-metis

JEUX OLYMPIQUES DE 1924. FOOTBALL
ÉQUIPE DE LITHUANIE.

Gerbiami Lietuvos olimpiečiai,

sukanka 90 metų, kai Lietuvos trispalvė pirmą kartą suplevė savo olimpinėse žaidynėse.

Stodami prie starto linijos su kitų šalių sportininkais, mūsų olimpiečiai visada siekė ne tik sporto aukštumą, bet ir pripažinimo bei pagarbos Lietuvai.

Lietuvos olimpinė istorija yra neatsiejama nuo valstybingumo raidos. Olimpiečiai palaiko Tautos dvasią, kelia pasididžiavimą Lietuva, moko atsitiesti po nesėkmių ir įkvepia siekti pergalių.

Sirgdami už Lietuvos sportininkus, esame išgyvenę vienas gražiausių vienybės akimirkų.

Olimpinė Lietuva yra stipri Lietuva. Olimpiečių dėka esame ryžtingi ir ištvėringi, tvirti ir nenugalimi.

Mieli sportininkai,

linkiu Jums sėkmingų startų. Kiekviename olimpiame metre, kiekviename stadione ir baseine Jus palaiko visa Lietuva.

A blue ink signature, likely belonging to Dalia Grybauskaitė, the President of Lithuania. The signature is stylized and fluid, written in a cursive-like style.

Dalia Grybauskaitė
Lietuvos Respublikos Prezidentė

2014 m.
Vilnius

Šalies sporto visuomenė ir visi olimpiniam sąjūdžiui neabejingi žmonės šių metų gegužę mini Lietuvos olimpinio sąjūdžio ištakų 90-ties metų jubiliejų. 1924-aisiais Paryžiuje Lietuva debiutavo vasaros olimpinėse žaidynėse. Gegužės 25 d. Prancūzijos sostinės „Peršingo“ stadione pirmąkart olimpinio turnyro rungtynes žaidė Lietuvos ir Šveicarijos futbolo rinktinės. Mūsiškiai pralaimėjo, bet būtent tądien lietuviai debiutavo žaidynėse, nuo kurių ir skaičiuojama mūsų šalies olimpinė istorija.

Šiai progai paminėti LTOK išleido plakatą, ženkliuką. Kaune, Lietuvos sporto universitete, vyksta didžiausias šiai sukakčiai skirtas renginys – mokslinė konferencija. Tai puiki proga prisiminti nacionalinio olimpinio komiteto ištakas, šio sąjūdžio pradininkus – pirmąjį faktinį Lietuvos olimpinio komiteto (Lietuvos sporto lygos) vadovą Joną Jurgį Bulotą, Antaną Jurgelionį, Joną Vileišį, Vytautą Augustauską-Augustaitį, pirmuosius olimpiečius ir visą šloviningą Lietuvos olimpinę istoriją.

Su švente!

*Lietuvos tautinio olimpinio komiteto prezidentė
Daina Gudžinevičiūtė*

Gerbiamieji konferencijos dalyviai ir svečiai,

Šios konferencijos tema „Lietuvos olimpinio sąjūdžio 90-metis“ gal kiek ir netiksli... Pirmieji olimpizmo daigai mūsų krašte skleidėsi, augo ir stiprėjo dar gerokai iki 1924 metų gegužės – oficialios Lietuvos olimpinio sąjūdžio pradžios. Tiksliau sakant, ši data žymi ne olimpinio sąjūdžio pradžią mūsų krašte, o nepriklausomos Lietuvos sportininkų įsiliejimą į pasaulio olimpinį sąjūdį. Tai įvykis, kurį pripažino Tarptautinis olimpinis komitetas. Tai pirmoji iš reikšmingiausių Lietuvos olimpizmo istorijos datų.

Olimpinio sąjūdžio laikotarpis nuo pirmųjų Lietuvos sportininkų startų VIII olimpinėse žaidynėse Paryžiuje iki šių dienų yra kupinas įvairių lūžių ir etapų, istorijos datų, apie kurias kalbėsime šioje konferencijoje. Viliuosi, kad pranešėjai ne tik konstatuos tai, kas įvyko, bet analizuodami padės rasti naujų kelių, vedančių į sporto pažangą Lietuvoje.

Bus įdomu išgirsti ne tik apie Lietuvos olimpinio sąjūdžio raidą, bet ir apskritai apie šalies sporto raidą. Ypač daug tikiuosi iš aktyvių buvusių ir esamų sporto vadovų pranešimų.

*Lietuvos olimpinės akademijos prezidentas
doc. dr. Artūras Poviliūnas*

Mieli konferencijos dalyviai,

Lietuvos sporto universiteto bendruomenės vardu sveikinu Jus su olimpinio sąjūdžio brandos amžiumi – 90-mečiu. Manau, kad kiekvieni šio prasmingo socialinio judėjimo metai paliko mūsų jausmuose, prote ir kultūroje gilų savigarbos, savęs valdymo, tikslo siekimo ir tolerancijos žmonių gabumų įvairovei pėdsaką. O tai yra tvirtas pagrindas, dėl kurio mes dar esame ir ilgai būsime kartu vienoje sporto šeimoje.

*Lietuvos sporto universiteto rektorius
prof. habil. dr. Albertas Skurvydas*

Nacionalinė mokslinė konferencija

Lietuvos olimpinio sąjūdžio 90-metis

2014 m. gegužės 27 d.

Lietuvos sporto universiteto Akty salė

Posėdžio pirmininkas

prof. habil. dr. Povilas KAROBLIS

PROGRAMA

10.00–10.15

Ansamblio „Rasa“ pasirodymas

10.15–10.30

Konferencijos dalyvius sveikina

Lietuvos tautinio olimpinio komiteto prezidentė, olimpinė čempionė
Daina GUDZINEVIČIŪTĖ

Lietuvos olimpinės akademijos prezidentas
doc. dr. Artūras POVILIŪNAS

Azerbaidžano olimpinės akademijos prezidentas
prof. dr. Agadjan ABIYEV

Lietuvos sporto universiteto rektorius
prof. habil. dr. Albertas SKURVYDAS

Kauno miesto meras
Andrius KUPČINSKAS

10.30–10.45

Akademikas, prof. habil. dr. Eugenijus Jovaiša
Lietuvos edukologijos universitetas
Lietuvos sportas – valstybės raidos kontekste

10.45–11.00

Dr. Daiva Majauskienė, Lietuvos sporto universitetas
Lietuvos sporto raida 1918–1945 m.

11.00–11.15

Zigmantas Motiekaitis, Lietuvos sporto informacijos centro direktorius
Kūno kultūros ir sporto raida 1945–1990 m.

11.15–11.30

Doc. dr. Artūras Poviliūnas, Lietuvos edukologijos universitetas
Lietuvos olimpinio sąjūdžio raida 1988–2014 m.

11.30–11.45

Prof. habil. dr. Algirdas Raslanas
Lietuvos olimpinė akademija, Lietuvos edukologijos universitetas
Lietuvos olimpinės rinktinės 1992–2014 m. pasiekimų analizė

11.45–12.00

Prof. habil. dr. Albertas Skurvydas, Lietuvos sporto universitetas
Olimpiniai medaliai, o kas už jų?

12.00–12.15

Doc. dr. Česlovas Garbaliuskas, Lietuvos sporto universitetas
Lietuvos studentai olimpinėse žaidynėse

12.15–12.30

Prof. habil. dr. Povilas Karoblis
Lietuvos olimpinės akademijos Garbės prezidentas
Lietuvos olimpinės akademijos veiklos bruožai

12.30–13.00

Diskusijos

13.00–13.15

Konferencijos apibendrinimas

13.15 val. PIETŪS

Turinys

Č. Garbaliuskas LIETUVOS STUDENTAI OLIMPINĖSE ŽAIDYNĖSE.....	11
P. Karoblis LIETUVOS OLIMPINĖS AKADEMIJOS VEIKLOS BRUOŽAI.....	12
D. Majauskienė LIETUVOS SPORTO RAIDA 1918–1945 M.....	17
Z. Motiekaitis KŪNO KULTŪROS IR SPORTO RAIDA 1945–1990 M.	19
A. Poviliūnas LIETUVOS OLIMPINIO SĄJŪDŽIO RAIDA 1988–2014 M.	24
A. Raslanas LIETUVOS OLIMPINĖS RINKTINĖS 1992–2014 M. PASIEKIMŲ ANALIZĖ	27
A. Skurvydas OLIMPINIAI MEDALIAI, O KAS UŽ JŪ?	30

LIETUVOS STUDENTAI OLIMPINĖSE ŽAIDYNĖSE

Doc. dr. Česlovas Garbaliuskas

Lietuvos sporto universitetas

*Ateitis priklauso ne didžiausioms tautoms,
bet turinčioms geriausias auklėjimo sistemas.*

Pjeras de Kubertenas

Svarbiausia yra ne tai, kad žmogus dalyvautų daugelyje varžybų – kur kas svarbiau, kad jis kuo ilgiau jaustų pasitenkinimą tobulindamas savo kūną ir dvasią, taip stengdamasis aplenkti kitus, viršyti jau pasiektas žmogaus galių ribas. Olimpines dvasios žmogus be paliovos ugdo savo charakterį, puikiai supranta, kad pranašumą prieš varžovą turi įrodyti korektiškai.

Olimpinėse varžybose ypač svarbu atleto gebėjimų atskleidimas, pranašumo įrodymas, pergalės sportinės kovos arenoje. Dar svarbesnis yra atleto socialinis statusas, kuris parodo tikrąją pergalės vertę, auklėjimą, gero pavyzdžio poveikį.

Atleto asmenybė, išsimokslinimas, intelektas, dora – tai būtiniausi mūsų dienų olimpioniko bruožai. Be jų olimpines pergalės nustoja vertės.

Iš tiesų Lietuvos olimpiečiai – puikus pavyzdys jaunimui. Beveik visi mūsų šalies olimpiečiai yra baigę universitetus arba studijuoja. Net 23 Lietuvos studentai yra tapę olimpinių žaidynių čempionais, per 60 studentų yra tapę olimpinių žaidynių prizininkais. Paplitusi nuomonė, kad didelio meistriškumo sportininkų aukštojoje mokykloje parengti neįmanoma. Tačiau gyvenimo praktika tai paneigia. Dukart olimpinė čempionė A. Česaitytė-Nėnėnienė rankininkės karjerą pradėjo įstojusi į tuometį Lietuvos kūno kultūros institutą kaip lengvaatletė. Ją pastebėjo rankinio treneris G. Stasiulevičius, kuris ir pakvietė treniruotis rankinį. Biatlonininką olimpinį čempioną A. Šalną treniravo LKKI dėstytojas A. Jakubauskas. Išpūdingas krepšinininkų karjeras LKKI „Atleto“ komandoje pradėjo, o vėliau olimpinių žaidynių prizininkais tapo S. Štombergas ir R. Vaišvila. Pirmąją Lietuvos plaukikę, dalyvavusią olimpinėse žaidynėse, B. Statkevičienę parengė LKKI docentė M. Korienė.

Visi studentai olimpiečiai savo pavyzdžiu įrodė, kad įmanoma suderinti studijas ir aukštų sportinių rezultatų siekimą. Tai puiki motyvacija Lietuvos jaunimui. Lietuvos olimpinės žvaigždės, baigusios sportinę karjerą, pasiekė puikių rezultatų ir profesinėje karjeroje: olimpinis vicečempionas S. Stonkus buvo ilgametis LKKI rektorius, nusipelnęs treneris S. Butautas – LKKI katedros vedėjas, olimpinis čempionas Š. Marčiulionis yra gerai žinomas verslininkas, olimpinis čempionė D. Gudžinevičiūtė – LTOK prezidentė.

LIETUVOS OLIMPINĖS AKADEMIJOS VEIKLOS BRUOŽAI

Prof. habil. dr. Povilas Karoblis

Lietuvos olimpinės akademijos Garbės prezidentas

1. Optimistiškai žvelkime į ateitį

Olimpinis sportas, kultūra, kilnumas, žmogiškumas, išmintis, Tėvynė ir atsakomybė – artimai susiję nuo seniausių laikų ir yra vienos tvirčiausių žmonijos kultūros vertybių. 25-erių metų Lietuvos olimpinės akademijos laikotarpis – tai kryžkelė, tai mūsų dvasios atsinaujinimas, mūsų valingumo, tautiškumo ugdymas. Šiandien pasaulyje olimpinis sportas, olimpinis švietimas, kultūra simbolizuoja vienišo paukščio fenikso, pakylančio iš pelenų ir laisvai plasnojančio, kovą su liepsna, kuri staiga jį praryja. Fenikso drama sukelia naujų minčių, naujų idėjų, netikėtumų, naujovių troškulių, atkaklų norą mokytis. Mus į sporto Olimpą atves moksliniai tyrimai, sporto faktai ir argumentai, mokslinis jų apibendrinimas, mokytojų, dėstytojų, sportininkų humanistinė pedagogika, realybės suvokimas, erudicija, kultūra. Praeities veiklos epizodai, idėjos, entuziazmas, kūrybingos asmenybės įtvirtins naujas mūsų olimpinės idėjas ir viltis, sukurs naujus olimpinio švietimo pamatus. Išsilavinimas, žinių kiekis, mokslinė kompetencija yra tas kelias, kuriuo eidama sporto visuomenė ras savyje jėgų, išugdys asmenybių, gebančių ryžtingai kurti mūsų ateitį.

2. Į tikslą jau pramintas takas

Olimpinio sporto istorija, nukaldinta amžių kalvėje, įkūnija žmogiškojo idealo supratimą, kuriame neatskiriamai susiję fizinis grožis ir moralinis taurumas. Negalima nepastebėti tos įtakos pasaulio istorijai, kurią per tūkstantmečius padarė idėjų ir pasaulėjautos srautas iš antikinės Graikijos. Jis tapo ta varomąja žmogiškojo racionalizmo jėga, kuri ir dabar leidžia žmonėms įveikti problemas ir grėsmes, kurias gimdo neprotinga techninė pažanga. „Žvilgsnis į praeitį – tai visada smūgis į širdį“, – rašė vokiečių filosofas Liudvigas Andrėjas Fojerbachas. Mokėjimas išsaugoti visa tai, ką sukūrė talentingų žmonių rankos ir protas, rodo tautos kultūrą, išmintį, gebėjimą suvokti savo istorinę atsakomybę prieš būsimąsias kartas. Deja, tai ne kiekvienam duota suprasti.

Kiekvienas, dalyvaujantis šioje konferencijoje, įmūrijote savo plytą į tautos olimpinį rūmą. Lietuvos olimpinė akademija tapo tautos kultūros ir

olimpinio sporto mokslo židiniu, prie kurio susibūrė mokslininkai, mokytojai, dėstytojai, treneriai, sporto organizatoriai, olimpiečiai, sporto žurnalistai ir pasijuto viena didinga šeima. Į mūsų pasirinktą tikslą jau pramintas takas. Olimpinis sportas, olimpinis švietimas gyvena mūsų širdyse, mūsų protuose, darbuose ir siekiuose. Vilties teikia jaunimas, kurio laukia didžiulis darbas. Tačiau jaunų žmonių veikla neturi priminti keleivio, bėgančio paskui seniai nuvažiavusį traukinį. Atėjo metas naujoms idėjoms ir iniciatyvoms. Remkimės vienybės principu „Ubi concordia – ibi Victoria“ („Kur santaika – ten pergalė“).

3. Viltį teikia jaunimas ir kūrybingi mokytojai

Norėdami pamatyti Lietuvą, žvelkime į mokyklą. Olimpinis švietimas mokykloje, olimpiniai festivaliai ir varžybos, mokytojų olimpinė pedagogika – tai mažasis kosmosas, kuriame vyksta mokslinis tobulėjimo vyksmas, studija, dvasinis ir fizinis ugdymas. Ateityje reikia viską investuoti į vaikus, į jų sveikatą, sportą, kad jie tikėtų savo ir Lietuvos ateitimi. Tik plėtojant ir gilinant olimpizmo idėjas mokykloje galima suvokti tautos reikmes ir galimybes.

Mokslininkės A. Budreikaitė, A. Šarkauskienė, D. Majauskienė, E. Adaškevičienė, N. Strazdienė, Z. Birontienė, I. Smalinskaitė-Gerulskienė, E. Puišienė atliko olimpinio švietimo pedagogikos tyrimus – tyrė moksleivių dorovinių vertybių raiškos ypatumus, nustatė dorovinių vertybių galimybes, gautus duomenis lygino su Europos šalių mokslininkų atliktais tyrimais. Mokslinėje metodinėje veikloje, atliekant olimpinio švietimo tyrimus aktyviai reiškėsi daug mokytojų ir jaunųjų mokslininkų. Per 30 Lietuvos aukštųjų mokyklų magistrantų, doktorantų stažavosi Tarptautinės olimpinės akademijos sesijose, 12 apgynė mokslines disertacijas, kai kurie net tapo profesoriais. Įvairiose konferencijose dalyvavę mokytojai patvirtino, kad olimpinis švietimas – tai ne tik praeitis ir jau sukurtos tradicijos, bet ir dinamiškas šių dienų gyvenimas.

Olimpinio švietimo ir mokslo istorijos kelias yra brangus Lietuvai, juo galime didžiuotis, nes atskleidėme Lietuvos mokytojus evoliucionistus, praktikus – tai R. Šuipis, H. Vaicekauskienė, N. Sližauskienė, V. Janiūnas, O. Babonienė, D. Rakauskienė, O. Batutis, J. Šervytienė, J. Šiaulytė, N. Kivytienė, I. Augutienė, F. Beleškevičienė. Jie stengiasi įžiebti olimpinę ugnį visoje Lietuvoje, išsaugoti jos šviesą, kurios neužpustų jokie reformų vėjai. Mes jais didžiuojamės. Senovės filosofų mintis „Mens sana in corpore sano“

(„Sveikame kūne – sveika siela“) turi būti sugražinta į intelektualinį asmenybės ugdymą dabar ir išlikti ateityje.

4. Humanistinės sporto vertybės universitetuose

Vilniaus universiteto rektorius akademikas B. Juodka, Lietuvos edukologijos universiteto rektorius, Lietuvos olimpinės akademijos akademikas A. Gaižutis, Tarptautinio olimpinio komiteto prezidentas, Vilniaus universiteto, Lietuvos sporto universiteto garbės daktaras Ž. Rogas pabrėžė, kad olimpinis sportas, olimpinis švietimas turi apimti visus studentų gyvenimo tarpinius, suburti vienam tikslui – įgyvendinti olimpinės idėjas remiantis tarpusavio pagalba, teisingumu, solidarumu, studentų asmenybės tobulėjimu ir tolerancija. Humanistinės sporto vertybės, jų vieta mūsų dienų kultūroje yra vienas svarbiausių diskusijos objektų kiekvienoje valstybėje, kiekviename universitete. Jie teigė, kad kūno, dvasios ir mokslo darnos būtinybė mūsų laikais tapo žmogiškosios kūrybos ir saviraiškos versme, vienu svarbiausių žmogaus orumo, sveikatos ir gyvenimo būdų. Lietuvos universitetuose vykusiame mokslinėse konferencijose mokslininkų elitas patvirtino, kad universitetų studentų asmenybės pasižymi nesulaikomu veržimusi lenktniauti, varžytis, tobulėti visose gyvenimo srityse – mokslo, darbo, studijų, meno, sporto, kultūros. Lietuvos rektorių konferencija suformulavo universitetų studijų kredo: įtvirtinti studentų sąmonėje kūno kultūrą ir sportą kaip vertybę, kaip sportavimo visą gyvenimą sanglaudos modelį. Svarbiausias Lietuvos olimpinės akademijos tikslas – visomis priemonėmis ir išgalėmis diegti jaunimui humanistinius olimpinio sąjūdžio idealus, dvasines vertybes, jų pamatus formuoti universitetuose, kurti tvirtą savitą sistemą.

5. Sporto istorijos paveldas – tautos atmintis

„Historia est magistra vitae“ („Istorija yra gyvenimo mokytoja“), – teigė romėnų politikos veikėjas, rašytojas, filosofas Liucijus Anėjus Seneka. Mūsų sporto istorijos paveldas – tai tautos atmintis. Iš savo praeities tauta semiasi jėgų, dvasinės stiprybės, čia jos gyvybingumo šaknys. Olimpinio sporto istorijos ištakų reikšmingumas – atskleisti olimpinio sporto mokslo kūrėjų, trenerių, organizatorių, sportininkų kelią, asmenybes, kurios tą kelią tiesė, juo ėjo, žadino, jungė, vedė kitus. Olimpinio sporto istorija, praeities interpretacijos, naujos išvalgos, sporto atmintis, knygos, monografijos, konferencijos atlieka svarbų vaidmenį puoselėjant tautos kultūrą, dvasingumą, siekiant išsaugoti tautos tapatybę. Per Lietuvos nepriklausomybės laikotarpį

susikūrė naujas tautos paveldas ir jis turi būti reikiamai įvertintas, kad taptų svarbiu tautos fizinės ir dvasinės stiprybės šaltiniu, vienytų tautą, žadintų tautinį pasididžiavimą. Humanistinės sporto vertybės, olimpiniai idealai, sporto istorijos išsaugojimas, mokslinis olimpinių žaidynių vertinimas mūsų gyvenime, kultūroje yra svarbiausia ir turi daryti didelę įtaką visos žmonijos tobulėjimui.

6. Naujos žinios ir technologijos olimpiame sporte

„Mokslas turi būti pats iškiliausias tėvynės įsikūnijimas, nes iš visų tautų visada pirma bus ta, kuri aplenkia kitus minties ir proto veiklos srityje“, – teigė prancūzų chemikas, mikrobiologas L. Pasteras. Kiekvienoje valstybėje turi būti nauja sporto problemos išvalga, kokybės siekio iniciatyva, reikalaujanti konstruktyvios sistemos. Lietuvos sporto mokslininkų tikslas – apibendrinti ir interpretuoti olimpiadų rezultatus, peržvelgti ir suprasti didelio sportinio meistriškumo sportininkų ugdymo vyksmą, suformuluoti ateities išvalgas, turėti tvirtą poziciją, siekti konstruktyvaus sportininkų rengimo kokybės. Per Londone vykusias olimpines žaidynes Lietuva buvo ryškiai matoma sporto žemėlapyje. „Hinc itur ad astra“ („Iš čia kylame į žvaigždes“). Svarbiausia visiems šalyje sukurti kūrybinės minties židinį, aplink kurį galėtų susiburti mokslinės jėgos, gebančios savo žiniomis ir pozityvumu praturtinti mūsų olimpinę sporto šeimą.

Prisiminkime monsinjoro K. Vasiliausko žodžius: „Yra šviesos ir tamsoje“. Tačiau ši šviesa reikalauja visiško atsidavimo olimpiniam sportui, absoliutaus susikaupimo sporto mokslui. Stiprus sporto mokslas – aukštos kultūros valstybės požymis. Šiuolaikinis sporto mokslas, naujos technologijos – tai tarsi nauja mokslo kultūra, kurios pagrindinis bruožas – mokslinė tiesos paieška.

Prestižinis žurnalas „Sporto mokslas“ įgijo didelę reikšmę tautos moksliniame gyvenime, jau dvidešimt metų, kai šis mokslo žurnalas yra įtrauktas į „Index Copernicus“ duomenų bazę, Vokietijos federalinio sporto mokslo instituto literatūros duomenų bazę „SPOLIT“, į Lietuvos mokslų žurnalų katalogą, kuris žurnalą pristato visose mokslinėse konferencijose, knygų mugėse, internete. Šie per sunkų darbą įgyti mokslo kokybės vertinimo rodikliai skatina išlikti konkurencingiems mokslo pasaulyje. Dauguma žurnale pateikiamų straipsnių atspindi Europos, pasaulio olimpinio mokslo idėjas ir praktiką.

7. Tinkamas bendravimas – gražių santykių pamatas

Lietuvos olimpinė akademija artimai bendradarbiauja su Latvijos, Estijos, Čekijos, Vokietijos, Rusijos, Italijos, Prancūzijos, Ukrainos, Baltarusijos olimpinėmis akademijomis. Aktyvus bendradarbiavimas su įvairių šalių olimpinėmis akademijomis, dalijimasis darbo patirtimi, bendri straipsniai žurnale „Sporto mokslas“, keitimasis informacija, olimpinio mokslo integracija duoda impulsą tobulinti olimpinės akademijos veiklą. Tarptautinės olimpinės akademijos (TOA) sesijose, konferencijose kasmet dalyvauja ir Lietuvos atstovai: skaito pranešimus, pristato savo ir nagrinėja nacionalinių olimpinų akademijų veiklos programas, mokslinius olimpizmo tyrimus įvairiose srityse, aiškina olimpizmo indėlį žmonijai. TOA sesijų medžiaga spausdinama specialiuose leidiniuose, siekiant skleisti olimpinų studijų tyrimus visose pasaulio šalyse.

Apibendrinimas

Vokiečių filosofas, pedagogas, mokslininkas I. Kantas teigia: „Pareiga! Taurus didelis žodis... kaip tik toji dorybė iškelia žmogų aukščiau jo paties“. Olimpinių švietimo mokslas tarsi olimpinis fakelas, teikiantis mums šviesą, kviečia mus, kad eitume tolyn pasirinktu keliu. Su nauja viltimi žvelkime į ateitį...

Būkite autentiški, būkite tikri, būkite savimi, būkite Lietuvos tikroji siela, humanizmo ir žmogiškosios doros sargybiniai. Tikėkite savo Tėvynės idėja, kreipdami ją išmintingesne kryptimi.

LIETUVOS SPORTO RAIDA 1918–1945 M.

Dr. Daiva Majauskienė

Lietuvos sporto universitetas

Po Pirmojo pasaulinio karo Lietuvoje buvo sudėtinga tiek politinė, tiek ekonominė situacija. Šalyje nebuvo nei sporto statinių, nei sporto priemonių, nei lėšų sportui. Lietuvos gyventojų požiūris į sportą taip pat buvo negatyvus. E. Kubiliūnaitė-Garbačiauskienė, vertindama susiklosčiusią padėtį, rašė: „*Tai buvo Lietuvos atstatymo laikais. Karo nualintoje, svetimų armijų karių batais numindžioje tėvynėje tik skurdas ir vargas tebuvo. Kas tada galvojo apie sportą, fizinę auklėjimą mokyklose, o dar labiau – kam galėjo ateiti į galvą sportuojanti moteris?*“ (Narbutas, 1978, p. 91). Tačiau emigrantų, grįžusių iš Rusijos, JAV ir kitų šalių, dėka sporto idėjos plito Lietuvoje.

Tikslas – apžvelgti sporto raidą Lietuvoje 1918–1945 m.

Metodai: mokslinės literatūros, dokumentų, šaltinių studija ir analizė, aprašomasis ir kritinis analitinis metodai.

Rezultatų aptarimas

Po Pirmojo pasaulinio karo į Lietuvą iš užsienio sugrįžo S. Garbačiauskas, K. ir V. Dineikos, J. Bulota su šeima, S. Darius ir kt. Jie pradėjo populiarinti sportą šalyje. Sporto iniciatorių pastangomis sportas pamažu populiarėjo, kūrėsi pirmieji sporto klubai ir organizacijos. Jau 1919 m. buvo įkurta Lietuvos sporto sąjunga (LSS), įsipareigojusi ne tik propaguoti sportą, bet ir koordinuoti naujų sporto organizacijų veiklą. Kūrėsi ir kitos organizacijos: Lietuvos fizinio lavinimosi sąjunga (LFLS), Kauno sporto klubas (KSK), Kauno jachtklubas (KJK), „Makabi“ klubas. 1922 m. kovo 22 d. įvyko steigiamasis Lietuvos sporto lygos (LSL) suvažiavimas. Suvažiavimo metu patvirtintame Statute buvo skelbiama, kad aukščiausiaji kūno kultūros ir sporto institucija, kuri atstovauja Lietuvos sportui visose tarptautinėse lygose, Lietuvos visuomenėje, valstybinėje ir privačiose įstaigose, yra LSL.

XX a. trečiasis dešimtmetis buvo gausus svarbių sporto įvykių: 1919 m. įvyko pirmasis viešas Lietuvos sportininkų pasirodymas, 1921 m. surengtos Lietuvos lengvosios atletikos suaugusiųjų ir jaunių pirmenybės, pirmasis Lietuvos lauko teniso čempionatas, 1922 m. surengtos „Cross Country“ varžybos, Lietuvos futbolo, beisbolo, moterų krepšinio pirmenybės, pradėta kultivuoti dviračių sportą, žaisti ledo rutulį ir kt.

1932 m. priimtas Kūno kultūros įstatymas, kurio pagrindu vėliau buvo priimti kiti sportą reguliuojantys dokumentai. Pirmajame Kūno kultūros įsta-

tyme buvo apibrėžta valstybinė sporto organizavimo sistema – įkurti Kūno kultūros rūmai (KKR), buvę švietimo ministro žinioje. Aktyvios KKR veiklos nuošalyje neliko Aukštieji kūno kultūros kursai (jie veikė 1934–1938 m.). XX a. ketvirtasis dešimtmetis taip pat nestokojo svarbių sporto įvykių: 1937 ir 1939 m. Lietuvos krepšininkai tapo Europos čempionais, 1938 m. įvyko pirmoji Lietuvos tautinė olimpiada, kurioje dalyvavo lietuviai iš viso pasaulio, moterys krepšininkės tapo Europos vicečempionėmis.

Kūno kultūros ir sporto populiarinimas tarpukario Lietuvoje sietinas su tokiomis asmenybėmis kaip J. Bulota, K. Dineika, E. Kubiliūnaitė-Garbačiauskienė, A. Jurgelionis, V. Augustauskas-Augustaitis, S. Darius, S. Garbačiauskas ir kt.

Išvados

Tarpukario sporto raidoje galima išskirti du etapus: pirmasis, 1918–1932 m. laikotarpis, buvo sporto vystymosi pradžia, kai kūrėsi sporto organizacijos, buvo surengti pirmieji čempionatai ir pirmenybės; antrasis, 1932–1940 m. laikotarpis, – kai buvo priimtas kūno kultūros įstatymas, sudaryta veiklos programa ir numatytos kryptys.

Ketvirtąjį dešimtmetį vykę pokyčiai kūno kultūros ir sporto srityje rodo ir pasikeitusį visuomenės požiūrį į sportą bei kūno kultūrą.

KŪNO KULTŪROS IR SPORTO RAIDA 1945–1990 M.

Zigmantas Motiekaitis

Lietuvos tautinio olimpinio komiteto garbės narys,

Lietuvos sporto informacijos centro direktorius

Po karo Lietuvą vėl užgriuvo stalininis totalitarinis režimas su galingu represiniu aparatu. Stalinizmo metais buvo masiškai tremiami ir suiminėjami gyventojai, pažeidžiamas teisėtumas, įgyvendinta prievartinė kolektyvizacija ir kt. Pirmasis pokario laikotarpis – vienas sudėtingiausių ir dramatiškiausių Lietuvos istorijoje.

Nuo pirmųjų antrosios sovietinės aneksijos dienų Lietuvoje buvo atkuriamas ir toliau stiprinamas 1940–1941 m. pradėta formuoti sovietinė kūno kultūros ir sporto sistema. Svarbiausios nuostatos, pagrindiniai nutarimai kūno kultūros ir sporto raidos klausimais tuo metu SSRS buvo priimami aukščiau-ųjų sąjunginių partijos ir valstybės organų, o srityse, respublikose, miestuose, rajonuose, kolektyvuose, draugijose – tik pakartojami.

Pokario metų audros sulaužė daugelio nespėjusių į Vakarus pasitraukti žymiausių kūno kultūros ir sporto veikėjų bei sportininkų likimus ar nusinešė juos į nežinią. Buvo represuoti futbolininkas R. Riauba, lengvaatlečiai J. Vabalas, L. Puskunigis, krepšininkai S. Šačkus, V. Leščinskas, A. Lukošaitis, J. Povilaitis, V. Sercevičius, S. Astrauskaitė, imtynininkas A. Kaminskas ir kt. Kai kurie (lengvaatletis V. Gontis) žuvo rezistencinėje kovoje. Dėl represijų ir priverstinės emigracijos į Vakarus Lietuvoje visai mažai beliko sporto organizavimo darbą išmanančių specialistų.

1945 m. Lietuvoje buvo tik 28 aukštąjį išsilavinimą turintys specialistai (27 baigę Aukštuosius kūno kultūros kursus, vienas – Berlyno aukštąja kūno kultūros mokyklą), įvairius trumpalaikius kursus buvo baigę 46 žmonės. 1946 m. kūno kultūros ir sporto srityje jau dirbo 425 darbuotojai.

Dar vykstant karui, užfrontėje, daugiausia Maskvoje, parengta nemažai įvairių sričių specialistų. Tarp jų buvo per 40 lietuvių tautybės kūno kultūros ir sporto darbuotojų, kurių dalis dar karo metais buvo nusiųsti mokytis į Maskvos kūno kultūros institutą. Vis dėlto kvalifikuotų kūno kultūros ir sporto darbuotojų ir toliau labai trūko. Tuo metu prasidėjo ir aktyvi įvairių sričių „specialistų“ ekspansija į Lietuvą iš kitų respublikų. Daug jų atvyko ir į kūno kultūros, sporto organizacijas, mokyklas.

A. Šimano iniciatyva 1945 m. Kaune įsteigtas Kūno kultūros institutas (KKI).

To meto represiniai organai kaupė žinias apie nepatikimus santvarkai specialistus. Tarp jų pateko K. Dineika (KKI direktoriaus pavaduotojas mokslo reikalams), V. Augustauskas (KKI Pedagogikos ir psichologijos katedros vedėjas, buvęs Kūno kultūros rūmų direktorius, tautininkas), V. Petronis (KKI Gimnastikos katedros vedėjas, liaudininkas), S. Vietrinienė (KKI Slidinėjimo katedros vyresnioji dėstytoja) ir kt.

1944 m. kovo 3 d. Maskvoje buvo įsteigta „Žalgirio“ sporto draugija. 1944 m. rugpjūčio 23 d. savo veiklą atnaujino „Dinamo“ sporto draugija, o 1945 m. pradėjo veikti „Darbo rezervų“ ir Lokomotyvo“ sporto draugijos. 1950 m. įkurta LSD „Kolūkietis“, vėliau pervadinta „Nemunu“. 1946 m. darbą pradėjo 5 miestų ir 29 apskričių kūno kultūros ir sporto komitetai. 1946 m. gruodį Kūno kultūros ir sporto komiteto prie Lietuvos TSR Liaudies komisarių tarybos pirmininką, žinomą lengvaatletį A. Šimaną, pakeitė ne mažiau žinomas futbolininkas J. Uloza. 1947 m. Kūno kultūros ir sporto komitetas iš Kauno perkeltas į Vilnių.

1946 m. įsteigta pirmoji Lietuvoje sporto mokykla, o 1965 m. – Panevėžio sporto mokykla-internatas.

1952 m. pradėtas leisti žurnalas „Sportas“. 1958 m. įkurta Lietuvos sporto žurnalistų federacija.

1947–1948 m. Lietuvoje pradėta masinė paprasčiausių kūno kultūros ir sporto įrenginių statyba organizuojant talkas. Talkininkai padėjo įrengti „Dinamo“, „Spartako“ (vėliau – „Žalgirio“), jaunimo stadionus bei sporto aikštes. 1949 m. Vilniuje pastatytas „Dinamo“ stadionas. Tuo pat metu, organizuojant visuomenines talkas, išvalyti griuvėsiai ir pastatytas Jaunimo stadionas. 1950 m. Vilniuje rekonstruotas didžiausias (14 tūkst. vietų) Lietuvoje ir Pabaltijyje dabartinis „Žalgirio“ stadionas.

Praejusiojo amžiaus 7–9 dešimtmečiais Sovietų Sąjungoje sporto ideologizavimas įgijo globalinį pobūdį ir tapo viena sudėtinių tuo metu egzistavusių dviejų politinių sistemų lenktyniavimo bei ideologinės kovos dalių. Todėl natūralu, kad kūno kultūrai ir sportui buvo skiriama nemažai lėšų.

Sporto sąjūdžiui Lietuvoje plėtoti nemažą reikšmę turėjo įvairūs direktyviniai dokumentai. Aktualius kūno kultūros ir sporto plėtotės klausimus aptarė 1977, 1982 ir 1984 m. Vilniuje vykusių respublikinių renginių dalyviai.

1986 m. Lietuvoje jau dirbo 4759 darbuotojai, iš jų 77 proc. turėjo aukštąjį išsilavinimą. Daugėjo tarptautinį pripažinimą įgijusių trenerių: akademinio irklavimo – E. ir R. Vaitkevičiai, A. K. Arelis, A. Baublys, dviračių sporto – N. Dumbauskas, meninės gimnastikos – E. Kubilienė, lengvosios

atletikos – L. Puskunigis, V. Barkalaja, J. Gadovičius, A. Krasaitis. F. Karoblienė, A. Vilkas, A. Kukšta, ypač gausus krepšinio trenerių būrys – G. Sviderskaitė, K. Petkevičius, V. Knašius, V. Bimba, V. Garastas, plaukimo – A. Štaras, rankinio – M. Zelba, J. Grinbergas V. Kontvainis E. Bimbienė, L. Dargis, A. Ratkevičius, stalo teniso – B. Balaišienė ir L. Sereika, futbolo – B. Zelkevičius ir dar daugelis kitų, kurie užtikrino sparčią didelio meistriskumo sportininkų rengimo pažangą.

Sportas Sovietų Sąjungoje buvo sudėtinė komandinės sistemos dalis su visiems privalomu perspektyviniu planavimu, atsiskaitomybe ir centralizuotu valdymu. Lietuvoje viskas buvo pritaikoma kūrybiškai, siekiant užtikrinti kvalifikuotą vykdymo drausmę. Tai leido pasiekti kur kas didesnių laimėjimų nei daugelyje kitų respublikų. Nemažai padaryta ir plėtojant masinę kūno kultūrą, nors neišvengta gėdingo prirašinėjimo. Nepaisant nuolatinių draudimų, pamažu buvo plečiama materialinė sporto bazė. Prie to prisidėjo ir nemažai didelių gamyklų vadovų. Pastačius naujų, šiuolaikinių sporto bazių, tokių kaip Vilniaus sporto rūmai ir kt., Lietuvoje vyko gana daug tarptautinių ir sąjunginių varžybų.

1953–1990 m. – nuoseklus Lietuvos sporto klestėjimo laikotarpis. Ne tik kūno kultūros ir sporto entuziastai, bet ir didelė visuomenės dalis neliko abejingi Lietuvos sportininkų kovoms olimpinėse žaidynėse, kitose tarptautinėse varžybose. A. Šociko, K. Paršaičio, D. Kutkaitės, R. Ubarto, G. Umaro, Kauno „Žalgirio“ krepšinio, Vilniaus „Eglės“ ir Kauno „Granito“ rankinio komandų bei daugelio kitų pergalės Lietuvos žmonėms reiškė daugiau negu sportą.

1952–1988 m. olimpinėse žaidynėse Lietuvos sportininkai dalyvavo tik SSRS rinktinių sudėtyje.

Lentelė. Lietuvos sportininkų ir laimėtų medalių skaičius olimpinėse žaidynėse 1952–1988 m.

Žaidynės, metai, miestas	Sportininkų skaičius	Sporto šakų skaičius	Laimėta medalių		
			Aukso	Sidabro	Bronzos
XV OŽ, 1952 m., Helsinkis	5	3	–	3	–
XVI OŽ, 1956 m., Melburnas	7	4	–	4	1
XVII OŽ, 1960 m., Roma	4	3	–	2	1
XVIII OŽ, 1964 m., Tokijas	16	3	–	1	–
XIX OŽ, 1968 m., Meksikas	10	5	2	2	5
XX OŽ, 1972 m., Miunchenas	8	4	2	1	–
XXI OŽ, 1976 m., Monrealis	8	4	2	2	3
XXII OŽ, 1980 m., Maskva	16	7	7	1	3
XXIV OŽ, 1988 m., Seulas	25	7	10	3	2
Iš viso	99		23	19	15

Po du aukso medalius pelnė krepšininė A. Jankūnaitė-Rupšienė (1976 ir 1980 m.), rankininė A. Česaitytė-Nėnėnienė (1976 ir 1980 m.) ir dviratininkas G. Umaras (1988 m.).

Lietuvos sportininkai žiemos olimpinėse žaidynėse SSRS rinktinių sudėtyje pelnė: XIV žiemos olimpinėse žaidynėse (1984 m. Sarajeve) biatlonininkas A. Šalna – aukso, XV žiemos olimpinėse žaidynėse (1988 m. Kalgarije) slidininė V. Vencienė – aukso ir bronzos medalius.

Lietuvių kilmės sportininkai išeiviai olimpinius aukso medalius laimėjo jau 20 a. pradžioje.

1988 m. prasidėjęs tautinis atgimimas palietė ir sportą. Pirmiausia buvo prabilta apie LTOK atkūrimą ir sporto federacijų bei kitų visuomeninių organizacijų savarankiškumą. 1988 m. spalio 30 d. Lietuvos TSR valstybinio kūno kultūros ir sporto komiteto kolegija priėmė nutarimą, kuriuo oficialiai pritarė Lietuvos olimpinio komiteto atkūrimui. Kad neapsiribotų vien tik pritarimu, kolegija pasiūlė savo nariui, pirmajam pirmininko pavaduotojui A. Poviliūnui burti jau veikiančias neformalias iniciatyvines grupes. Manau, kad būtent dėl A. Poviliūno asmeninių savybių taip greitai buvo suburta ir sėkmingai dirbo dabar jau visiems žinoma LTOK atkūrimo darbo grupė.

Taigi sudėtingomis okupacijos ir centralizuoto valdymo sąlygomis, jaučiant visuomenės palaikymą, buvo sukurta produktyvi sportininkų rengimo sistema. Jos tikslas buvo tas, kad kiekvienas treneris ir sportininkas žinotų ir praktiškai jaustų, kokios sistemos ir konkrečios programos dalis jie yra, ką privalo daryti ir ko gali tikėtis įvykdę šios sistemos reikalavimus. Svarbiau-

sios sistemos nuostatos: 1. Nepirkti sportininkų, o sukurti savitą sportininkų pamainos rengimo sistemą. 2. Saviems perspektyviems sportininkams sudaryti tokias sąlygas, kad jiems nebūtų didelio noro palikti Lietuvą. Sistemos veikimo rezultatai ypač išryškėjo praėjusio amžiaus devintąjį dešimtmetį. Tai liudija šie pavyzdžiai:

1. 1983 m. į didžiausią kas ketverius metus Sovietų Sąjungoje rengiamą kompleksinį renginį – VIII SSRS tautų spartakiadą – buvo deleguota 520 sportininkų, 120 iš jų grįžo iškovoję medalius. Buvo laimėtos akademinio irklavimo ir futbolo varžybos, prizininėmis tapo abi rankinio komandos.

2. 1988 m. olimpinėse žaidynėse Seule iškovota 10 aukso, 3 sidabro ir 2 bronzos medaliai, o Kalgario žiemos olimpinės žaidynėse – vienas aukso ir vienas sidabro.

Pati sistema nebūtų veikusi, jeigu ne tikri patriotai, sąžiningi, ypač darbštūs Lietuvos sportininkai, treneriai ir visi kiti specialistai.

Todėl šių eilučių autorius drįsta teigti, kad visą okupacijos laikotarpį, nepaisant įvairiausių negandų, Lietuvoje gyvavo olimpizmo dvasia – gyvenimo filosofija, aukštinanti ir į darnią visumą jungianti kūno, valios ir proto savybes. Jungdamas sportą su kultūra ir švietimu, olimpizmas siekia kurti gyvenseną, pagrįstą džiaugsmu dėl įdėtų pastangų, tiki gero pavyzdžio auklėjamąja galia ir visuotinių etikos principų gerbimu.

LIETUVOS OLIMPINIO SAJŪDŽIO RAIDA 1988–2014 M.

Doc. dr. Artūras Poviliūnas

Lietuvos edukologijos universitetas

Vienas iš pačių ryškiausių Lietuvos olimpinio sąjūdžio istorijos etapų – 1988 metai, žymintys Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio pradžią.

Nusivylimo jausmas negali trukti amžinai – jis arba nuslūgsta, arba pradeda taip slėgti, kad kantrybės taurė išsilieja per kraštus. Apie tai labai vaizdiškai yra pasakęs Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos narys olimpinių žaidynių prizininkas Arvydas Juozaitis: „Joks didis žingsnis neįmanomas be garbės pajautos. Nei žmogus, nei tauta nepalikyt šioje žemėje gėrio pėdsakų, jeigu nebūtų garbės, vardan kurios vertėtų aukotis... Mes nebegalime tikėti, kad tik raudona spalva užlietas sportas yra vienintelis kelias į pasaulį. Kas juo žengė, turėjo pripažinti veidmainiavimo ir vergiškumo dvasią. Garbės šiame kelyje nėra. Ir dar baisiau: šiuo keliu eidami, mes niekada neišvysime savo Trispalvės olimpiniuose pasaulio stadionuose. Mūsų kelias – tai garbės ir laisvės kelias. Į jį duris atvers Lietuvos tautinis olimpinis komitetas“. Tai atsitiko 1988 m. gruodžio 11 d. – Lietuvos sporto federacijų, organizacijų ir visuomenės atstovų suvažiavime buvo atkurtas Lietuvos tautinis olimpinis komitetas (LTOK). Vėliau prasidėjo sunkus ir ilgas LTOK pripažinimo etapas, paženklintas išskirtinėmis datomis.

1990 m. kovo 11-ąją Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai (Atkuriamajam Seimui) atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, po kelių dienų (kovo 14 d.) Lietuvos sporto komiteto kolegija ir LTOK vykdomasis komitetas priėmė kreipimąsi į sporto organizacijas, sportininkus, trenerius nedalyvauti SSRS rinktinėse bei SSRS čempionatuose kaip kitos šalies varžybose, jei jie nėra atviri. Ir tai buvo padaryta. Nors tarptautinė Lietuvos sporto izoliacija truko ilgiau nei metus, Lietuvos sportininkai išlaikė Garbės egzaminą! Kolaborantų tarp jų nebuvo!

Per tą laikotarpį LTOK vadovai kelis kartus buvo susitikę su Tarptautinio olimpinio komiteto (TOK) vadovybe, aiškino mūsų siekius dalyvauti olimpinėse žaidynėse kaip Lietuvos komanda. Mūsų (kartu ir Latvijos bei Estijos olimpinių komitetų) ryžtas neliko nepastebėtas. 1991 m. rugpjūčio 29 d. Tokijuje TOK Prezidentas Ch. A. Samarančas paskelbė, kad Baltijos šalis dalyvaus kitose olimpinėse žaidynėse.

1991 m. rugsėjo 18 d. Tarptautinio olimpinio komiteto vykdomojo komiteto posėdyje Berlyne buvo paskelbta, kad Lietuvos, Latvijos ir Estijos

olimpinį komitetų teisės TOK yra atkurtos! Išsipildė pati drąsiausia ir gražiausia svajonė. Lietuvos tautinio olimpinio komiteto pripažinimas *de facto* įvyko anksčiau nei Jungtinės Tautos Niujorke pripažino Lietuvos nepriklausomybę (tai lėmė laiko skirtumas tarp Europos ir Amerikos kontinentų).

L TOK *de jure* buvo pripažintas 1991 m. lapkričio 11 d. ir jau 1992 m. vasarį, po 64 metų priverstinės pertraukos, Lietuvos sportininkai startavo XVI žiemos olimpinėse žaidynėse Albervilyje ir XXV olimpinėse žaidynėse Barselonoje.

Lietuvos sportininkai, grįžę į olimpinę šeimą, nuo 1992-ųjų, kai Barselonos olimpinėse žaidynėse Romas Ubartas laimėjo aukso medalį, o krepšininkai – bronzą, iki 2012 m. Londono olimpinį žaidynių, iškovoję 6 aukso, 5 sidabro ir 10 bronzos medalių.

2012 m. Londono olimpinėse žaidynėse iškovota 5 medaliai (2 aukso, 1 sidabro ir 2 bronzos), neoficialioje įskaitoje užimta 34 vieta. Dar 12 sportininkų užėmė prizines (4–8) vietas, Lietuvos vyrų krepšinio rinktinė (12 sportininkų) – 8 vietą. Taigi 34 Lietuvos atletai (iš 62 dalyvavusiųjų) parsivežė arba medalius, arba olimpinį žaidynių diplomus.

Puikiai pasirodo ir mūsų jaunieji sportininkai – tiek iš Europos olimpinį festivalių, tiek iš Pasaulio jaunimo olimpinį žaidynių jie grįžta su medaliais.

Šiandien L TOK turi didelį autoritetą šalyje ir pasaulyje, yra ryškus lyderis tarp Baltijos šalių pagal vasaros olimpinį žaidynių rezultatus.

Lietuva yra viena geriausiai organizuojančių FAIR PLAY veiklą Europoje šalių.

L TOK organizuojami mokinių olimpiniai festivaliai sulaukė tarptautinio dėmesio.

Vienas Tarptautinės olimpinės chartijos išskirtinių teiginių skelbia: „Nacionaliniai olimpiniai komitetai turi saugoti savo autonomiją ir priešintis bet kokiam spaudimui, įskaitant politinį, religinį bei ekonominį“.

Paliesiu tik ekonominio savarankiškumo klausimą. Chartijoje gražiai ir teisingai pasakyta, tačiau tam, kad būtum bent kiek ekonomiškai savarankiškas, reikia išspręsti vieną sudėtingiausių Olimpinio komiteto uždavinių – **rašti pinigų** olimpinėms programoms finansuoti. Šis uždavinys daug sunkesnis L TOK nei Vakarų šalims, kur yra daug rėmėjų arba skiriamos valstybės dotacijos. Gyvename nelabai turtingoje visuomenėje, todėl iš rėmėjų pinigų galime finansuoti tik dalį olimpinį programų. Olimpiniam komitetui teko steigti verslo padalinius, kurie uždirbtų kitas reikalingas lėšas.

Vienas pagrindinių lėšų šaltinių – olimpinės loterijos. Dar 1990 m.

LTOK buvo pirmas atkurtoje Lietuvoje, pradėjęs organizuoti momentines loterijas. Plečiantis loterijų organizavimo veiklai, 1992 m. LTOK įkūrė nepelno įmonę „Olifėja“.

Loterijų įmonė „Olifėja“, panaudojusi garbingą olimpinį vardą, rado laisvą nišą verslo pasaulyje. Mums pasisekė, kad turime puikius vadovus, radome patikimų partnerių iš JAV. Įgyvendinome milžinišką ir techniškai sudėtingą projektą, sukūrėme kiekvieną Lietuvos miestelį ir didesnę kaimą apimančią kompiuterių tinklą, ėmėme kurti sudėtingus televizijos produktus, plėtėme prekybos tinklą ir 8 proc. pajamų nuo bilietų apyvartos galėjome skirti aktualioms olimpinėms uždaviniais spręsti (įstatymo nustatyta tvarka).

Dar vienas LTOK lėšų šaltinis – rėmėjai. Dar pridėjus TOK subsidijas – tai visas LTOK biudžetas, skiriamas šalies sportininkų pasirengimui ir dalyvavimui olimpinėse žaidynėse, olimpinio sporto veteranų globai, olimpinio švietimo ir kitų programų vykdymui.

Ir tai tik nedidelė dalis to, ką šiandien pasiekė Lietuvos olimpinio sąjūdžio organizatoriai.

LIETUVOS OLIMPINĖS RINKTINĖS 1992–2014 M. PASIEKIMŲ ANALIZĖ

Prof. habil. dr. Algirdas Raslanas

Lietuvos olimpinė akademija, Lietuvos edukologijos universitetas

Didelio meistriškumo sportininkų rengimas yra ilgametis ir sistemin- gas, specializuotas ir kryptingas, vientisas edukacinis vyksmas, kuriam bū- dingas laipsniškas krūvio intensyvinimas, treniruotumo didinimas, specialiojo rengimo tobulinimas, sportinių rezultatų gerinimas (Hoffman, 2002; Skarba- lius, 2003; Petkus, Raslanas, 2007; Bompa, 2009). Didelio meistriškumo sportininkų rengimo vyksme olimpinio ciklo struktūra rengiantis startams kitose olimpinėse žaidynėse kartojasi, tačiau kiekvieno olimpinio ciklo treni- ruotės priemonės ir metodai turi skirtis, atitikti sportininko adaptacines gali- mybes bei kitus veiksnius, lemiančius sportininko rengimą (Issurin, 2008; Milašius, 2008).

Šiame sudėtingo sportininkų rengimo kontekste iškyla mokslinė **prob- lema** – ilgamečio sportinio rengimo sąsaja su sportinių rezultatų dinamika limituotos konkurencinės aplinkos sąlygomis.

Mūsų darbo **tikslas** – išnagrinėti Lietuvos sportininkų dalyvavimo olimpinėse žaidynėse rezultatus per nepriklausomybės laikotarpį, nustatyti jų sportinės veiklos ilgaamžiškumo veiksnius rengiantis mažos konkurencijos sąlygomis ir nustatyti didelio meistriškumo sportininkų lyčių balanso kaitą 1992–2012 m. laikotarpiu.

Sportininko rengimas ir dalyvavimas varžybose gali trukti labai ilgą laiką. Tai laikotarpis nuo pirmųjų sporto pratybų iki paskutinių sportinės veiklos startų. Rengimasis šiems startams gali trukti 8–12 metų, o visa aktyvi sportinė veikla gali tęstis iki 30 metų (Platonov, 2004). Daugiamečio rengimo trukmė ir struktūra priklauso nuo tam tikrų veiksnių: varžybinės veiklos ir pasirengimo struktūros, užtikrinančios aukštus rezultatus; meistriškumo didė- jimo, adaptacinių procesų, būdingų tai sporto šakai, formavimo; individualių sportininko savybių, lyties, augimo, lytinio brendimo spartos; varžybų veiklos pobūdžio; fizinių krūvių pobūdžio ir kitų papildomų veiksnių.

Lietuvos olimpinių sporto šakų sportininkų rezultatai Barcelonos, Si- dnėjaus, Pekino, Londono olimpinėse žaidynėse buvo labai geri ir nuosekliai gerėjantys. Mūsų sportininkai geba konkuruoti tarptautinėse varžybose, įveik- ti olimpinės atrankos kriterijus, dalyvauti olimpinėse žaidynėse, pasiekti pa-

čių aukščiausių rezultatų ir tokių sportinių pasiekimų lygį išlaikyti 2, 3 ar 4 olimpinis ciklus. Tai pasakytina ir apie vyrus, ir apie moteris, apie skirtingas sporto šakas. Akivaizdu, kad Lietuvos sportininkų rengimas turi moksliskai pagrįstas adaptuotas treniravimo sistemas, maksimaliai išnaudojami net genetiniai veiksniai, turintys įtakos organizmo galimybėms. Todėl treniruotės krūvio paskirstymas ir dozavimas olimpinio ciklo laikotarpiu yra sudėtingas pedagoginis vyksmas, nuo kurio priklauso sportininko parengtumo kaita ir varžybinės veiklos rezultatai.

Tarptautinio olimpinio komiteto 126-ojoje sesijoje, vykusioje 2014 m. vasario 5–6 d., buvo pažymėta, kad tolesnei olimpizmo raidai nustatomi penki pagrindiniai klasteriai – olimpinių žaidynių unikalumas, sportininkai – olimpinių žaidynių širdis, olimpizmas kaip nuolatinis ir kintantis procesas visas 365 dienas per metus bei nuolatinė Tarptautinio olimpinio komiteto ir olimpizmo kaita.

Išskirtinis tarptautinės organizacijos dėmesys sportininkui rodo naujas sporto plėtros kryptis – sportininko patirties ir ilgaamžiškumo sporte vertinimas, sportininkų apsauga ir „švarus“ sportas, sportininkų ugdymas, specialybės suteikimas ir karjeros galimybės, sportininkų pristatymas visuomenei, jų sporto rezultatų vertinimas. Šiame kontekste nemažiau svarbi olimpinių sporto šakų veiklos analizė ir jų raidos perspektyvų vertinimas tiek tarptautiniame kontekste, tiek nacionaliniu lygmeniu. Tai sporto šakos istorinė raida, kokybiniai rezultatai olimpinėse žaidynėse, sporto šakos universalumas, sporto šakos varžybinė programa ir jos kaita, sporto šakos patrauklumas žiūrovams, rėmimo galimybės ir perspektyvos, sporto šakos populiarinimas per internetą ir kitas masines komunikacijos priemones, lytiškumo balansas.

Didžiulė konkurencija tarp sporto šakų kelia išlikimo olimpinėse programose klausimus tarptautinėje arenoje, o sporto šakos populiarumo ir finansinės paramos aktualumas lieka nacionalinio lygmens problema. Tai liečia kiekvienos sporto šakos vyrų ir moterų lygiateisiškumą bei neįgalųjų sporto integraciją į varžybų sistemą: trenerių pasirengimo lygį, išsilavinimą, aktyvumą seminaruose ir konferencijose, vyrų ir moterų santykį, taip pat teisėjų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemą, galimybes teisėjauti, vyrų ir moterų santykį.

Federacijų sporto plėtros programa nukreipta įtraukti kuo daugiau vaikų ir jaunimo į tos sporto šakos veiklą, organizuoti mokomąsias vasaros stovyklas ir treniruotes, rengti nacionalinius ir tarptautinius sporto projektus, vykdyti integracinę veiklą. Ši sporto plėtros programa, jos patrauklumas, įvai-

rių specialistų atstovavimo normos pagal sportininkų skaičių (treneriai, teisėjai, medikai ir kitas aptarnaujantis personalas), sporto šakos žiūrimumas, jos populiarinimas žiniasklaidos priemonėmis, informacijos prieinamumas ir nuolatinė rezultatų stebėseną, sporto šakos patrauklumas verslui ir rėmėjams, sporto šakos inventoriaus tobulėjimo perspektyvos ir kokybę atitinkanti kaina lemia esminius pokyčius sporte.

Visa tai rodo, kad olimpinis judėjimas, olimpinis sportas yra labai mobilus ir kintantis, tačiau išlieka tvarus, jeigu pagrindinis dėmesys koncentruojamas į esminius pokyčius sporte: daug didesnę dėmesį sportininkams, vyrų ir moterų lygybę, socialinę integraciją nepažeidžiant neįgaliųjų, tautinių mažumų ar seksualinės orientacijos žmonių teisių. Tai nauji iššūkiai olimpiniam, tarptautiniam ir Lietuvos sportui.

OLIMPINIAI MEDALIAI, O KAS UŽ JŪ?

Prof. habil. dr. Albertas Skurvydas

Lietuvos sporto universitetas

Dešimt įžvalgų biopsichosocialinės paradigmos akimis:

1. Pergalės pažadina jausmus / emocinį intelektą... pasitikėjimą, tačiau per daug išreikštas emocinis intelektas paralyžiuoja loginį protą.

2. Vaikų atspindžio / pamėgdžiojimo neuronai stebi ir mėgžioja nugulėtųjų bruožus ir atmeta silpnuosius.

3. Pergalės pažadina socialinį Intelektą, socialinį pasididžiavimo jausmą, mobilizuoja tautas.

4. Pergalės treniruoja pagrindinę proto savybę vykdančią funkciją ir pagrindinę jos dalį – atsparumą įvairioms pagundoms.

5. Socialinis ir emocinis intelektas užblokuoja kritišką Protą. Sportas gali tapti visuomenės „bukinimo“ priemone.

6. Persitreniravimas išsekina ne tik kūną, protą, bet ir moralę.

7. Persitreniravimas ugdo agresiją ir neapykantą žmonėms.

8. Dopingas keičia / išsekina smegenis, kūną, sveikatą ir net lytį. Galingas, valingas aikštėje, silpnas ir sutrikęs tarp žmonių.

9. Sportas ugdo valią. Kuo didesnė valia, tuo greičiau ir stabiliau keliausi tiesiu keliu, bet tuo mažiau gebėsi keliauti duobėtu, vingiuotu žmogaus keliu. Per didelė valia – vargas išminčiai.

10. Pergalių pažinimas – tai žmogaus elgsenos pažinimas. Sporto mokslo tyrimai prisideda prie žmogaus gerovės mechanizmų pažinimo / prognozavimo ir tobulinimo.

Išvada. Kas slypi už pergalių / medalių? Džiaugsmas, Pasididžiavimas, Pasitikėjimas, Savęs pažinimas, Savęs valdymas ir protas, Pažinimo pažanga ir kultūra, Sveikatos stiprinimas ir žalojimas, Ašaros ir agresija, Savęs valdymo išsekimas, Tautos proto bukinimas, Žmogaus išaukštinimas ir pažeminimas, Žmogaus gyvuliškumo ir žmogiškumo atsiskleidimas, kova ir darna, Žmogaus triumfas ir tragedija, ŽMOGUS...

UŽRAŠAMS

Nacionalinė mokslinė konferencija
Lietuvos olimpinio sąjūdžio 90-metis
Programa ir pranešimų tezės
2014 m. gegužės 27 d.
Kaunas

Sudarė D. Majauskienė
Redagavo ir maketavo J. Kelečienė, R. Ramanauskienė

2014-05-23. 2,0 sp. l. Tiražas 200 egz. Užsakymas
Išleido Lietuvos sporto universitetas, Sporto g. 6, LT-44221 Kaunas
www.lsu.lt; el. p.: lsu@lsu.lt

Spausdino UAB Arx Reklama, Savanorių pr. 363a, LT-49425 Kaunas
El. p.: info@arxreklama.lt